

Markaðssetning og notkun plöntuverndarvara 2015-2022

Efnisyfirlit

1. UPPLÝSINGAR UM MARKAÐSSETNINGU OG NOTKUN PLÖNTUVERNDARVARA	3
2. PLÖNTUVERNDARVÖRUR SETTAR Á MARKAÐ 2022	3
3. PLÖNTUVERNDARVÖRUR SETTAR Á MARKAÐ 2022 Í KG AF VIRKU EFNI	4
4. SALA Á NOTENDALEYFISSKYLDUM PLÖNTUVERNDARVÖRUM	5
5. SKIPTING Á NOTKUN NOTENDALEYFISSKYLDRA PLÖNTUVERNDARVARA	6
6. FJÖLDI PLÖNTUVERNDARVARA Á MARKAÐI EFTIR NOTKUNARSVIÐI	7
I. VIÐAUKI: PLÖNTUVERNDARVÖRUR SETTAR Á MARKAÐ FYRIR ÁRIN 2020, 2021 OG 2022 GEFIN UPP SEM KG AF VIRKU EFNI.	8

Markaðssetning og notkun plöntuverndarvara 2015-2022

Útgáfunúmer: UST2023:11

September 2023

Unnið af: Helgu Ösp Jónsdóttur og Hafðísi Ingu Ingvarsdóttur, teymi efnamála

Mynd á forsíðu: Björn Gunnlaugsson

Útgefandi:

Suðurlandsbraut 24

108 Reyjavík

Sími: 591 2000

Netfang: ust@ust.is

Veffang: www.ust.is

1. Upplýsingar um markaðssetningu og notkun plöntuverndarvara

Plöntuverndarvörur eru notaðar í landbúnaði og garðyrkju til að verja uppskeru nytjaplantna fyrir ýmsum skaðvöldum en til þeirra teljast skordýra-, sveppa- og illgresiseyðar ásamt stýriefnum. Reglugerð nr. 544/2015 um plöntuverndarvörur innleiðir reglugerð (EB) nr. 1107/2009 um setningu plöntuverndarvara á markað og samkvæmt henni þurfa plöntuverndarvörur markaðsleyfi hér á landi til þess að þær megi setja á markað og nota. Umhverfisstofnun sér um að veita markaðsleyfi fyrir plöntuverndarvörum og hefur eftirlit með markaðssetningu á þeim, sbr. efnalög nr. 61/2013.

Við gildistöku efnalaga féllu úr gildi allar skráningar plöntuverndarvara en heimilt var að sækja um tímabundna skráningu fyrir þær plöntuverndarvörur sem höfðu verið með skráningu. Þá voru veittar 114 tímabundnar skráningar, en gildistíminn er háður því hvenær búið er að áhættumeta virka efnið í vörunni á vettvangi ESB. Tímabundnar skráningar falla því smátt saman úr gildi og verður þá að sækja um markaðsleyfi fyrir plöntuverndarvörum til þess að þær megi vera áfram á markaði. Í ársbyrjun 2021 voru 54 plöntuverndarvörur með tímabundna skráningu, 50 í ársbyrjun 2022 og 46 í byrjun janúar 2023.

Plöntuverndarvörur skiptast í tvo flokka, annars vegar vörur sem ætlaðar eru til almennrar notkunar og hins vegar notendaleyfisskyldar vörur sem ætlaðar eru til notkunar í atvinnuskyni. Umhverfisstofnun stendur árlega fyrir eftirlitsverkefnum sem nýtast m.a. til að afla upplýsinga um plöntuverndarvörur sem settar eru á markað og um sölu notendaleyfisskyldra plöntuverndarvara.

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið gaf á árinu 2016 út aðgerðaráætlun um notkun plöntuverndarvara sem gildir til loka árs 2031 og í henni eru sett fram 11 markmið í því skyni að draga úr notkun á plöntuverndarvörum. Eitt af þeim er að Umhverfisstofnun uppfæri og viðhaldi gögnum um markaðssetningu og notkun plöntuverndarvara hér á landi í því skyni að ætíð liggja fyrir bestu fánlegu upplýsingar um stöðu mála hvað þetta varðar. Í þessari skýrslu eru teknar saman upplýsingar um markaðssetningu og notkun plöntuverndarvara fram til loka ársins 2022.

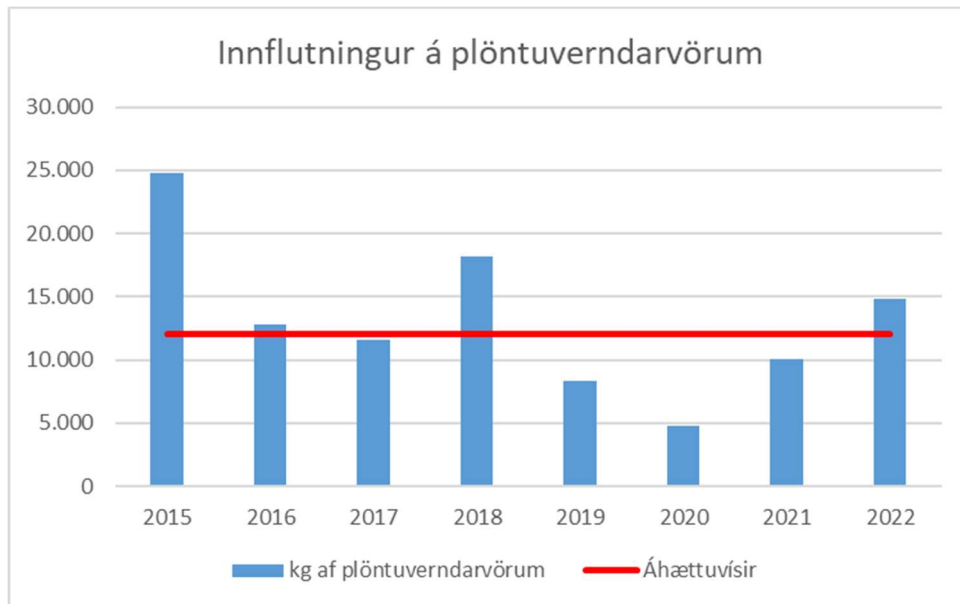
2. Plöntuverndarvörur settar á markað 2022

Á árinu 2022 voru flutt inn alls 14.789 kg af plöntuverndarvörum, sem ýmist eru ætlaðar til almennrar notkunar eða notkunar í atvinnuskyni og kallast hinar síðarnefndu notendaleyfisskyldar plöntuverndarvörur (1. mynd).

Innflutningur á plöntuverndarvörum hefur verið mismikill á milli ára og liggja sveiflurnar einkum í því að verið er að flytja inn vörur í stórum sendingum, sem ætlaðar eru til sölu í fleiri en eitt ár, eða að upp koma vandamál í plöntuvernd sem kalla á aukna notkun plöntuverndarvara til að koma í veg fyrir tjón eða uppskerubrest. Þá geta einstakar vörur verið stór hluti af innflutningi þessara vara, t.d. dróst innflutningur verulega saman milli áranna 2015 og 2016, sem stafaði einkum af því að ekkert var flutt inn af illgresiseyðinum Casoron G á

árinu 2016. Markaðssetning á þessari vöru er nú alfarið bönnuð þar sem virka efnið í henni er þrávirkt og því ekki samþykkt á vettvangi ESB.

Ein af ástæðum þess að innflutningur plöntuverndarvara jókst á milli árána 2021 og 2022 má rekja til þess að flutt var inn talsvert meira magn af sveppaeyðum en á fyrri árum. Það var til þess að bregðast við tjóni af völdum kartöflumyglu við ræktun á kartöflum en mikið tjón varð af völdum kartöflumyglu við ræktun kartaflna á árinu 2021 með þeim afleiðingum að mikið var um smit í kartöflugörðum á árinu 2022.

1. mynd. Innflutningur á plöntuverndarvörum á árunum 2015-2022, kg af vörum.

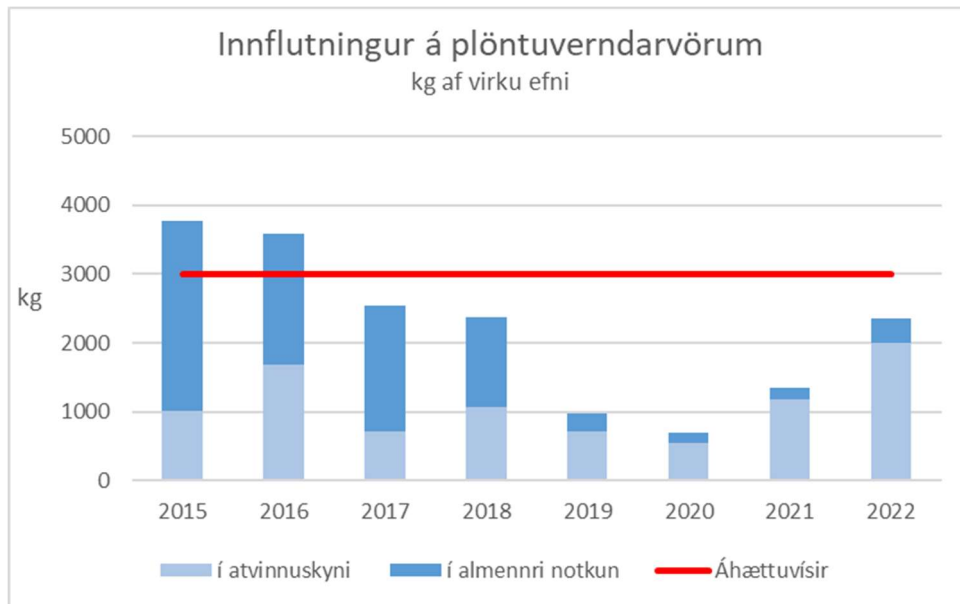
Í aðgerðaráætlun um notkun plöntuverndarvara 2016-2031 er settur fram áhættuvísir varðandi innflutning á plöntuverndarvörum og samkvæmt honum skal innflutningur á þeim ekki nema meiru en 12.000 kg alls á ári. Það markmið náðist því ekki á árinu 2022, sbr. 1. mynd.

3. Plöntuverndarvörur settar á markað 2022 í kg af virku efni

Þegar meta á áhrif plöntuverndarvara á heilsu og umhverfi gefur magn virkra efna mun betri vísbendingar um raunverulegt álag heldur en heildarmagnið sem sett er á markað. Þar sem styrkur virku efnanna í plöntuverndarvörum liggur alltaf fyrir er hægt að reikna út hve ákveðið heildarmagn af vöru samsvarar miklu magni af virkum efnum. Innflutningur á plöntuverndarvörum mælt í kg af virku efni nam 2.362 kg á árinu 2022 (2. mynd) og jókst því frá fyrra ári.

Í l. viðauka má sjá yfirlit um virk efni sem sett hafa verið á markað á árunum 2020-2022 og magn þeirra, en tekið skal fram að þær tölur gefa eingöngu upplýsingar um magn sem var sett á markað á hverju ári en ekki um notkun

varanna innan þess. Ef litið er til markmiðanna úr aðgerðaráætluninni þá skal innflutningur á virkum efnum ekki nema meiru en 3.000 kg á ári og því er ljóst að innflutningur á árinu 2022 er undir því viðmiði.

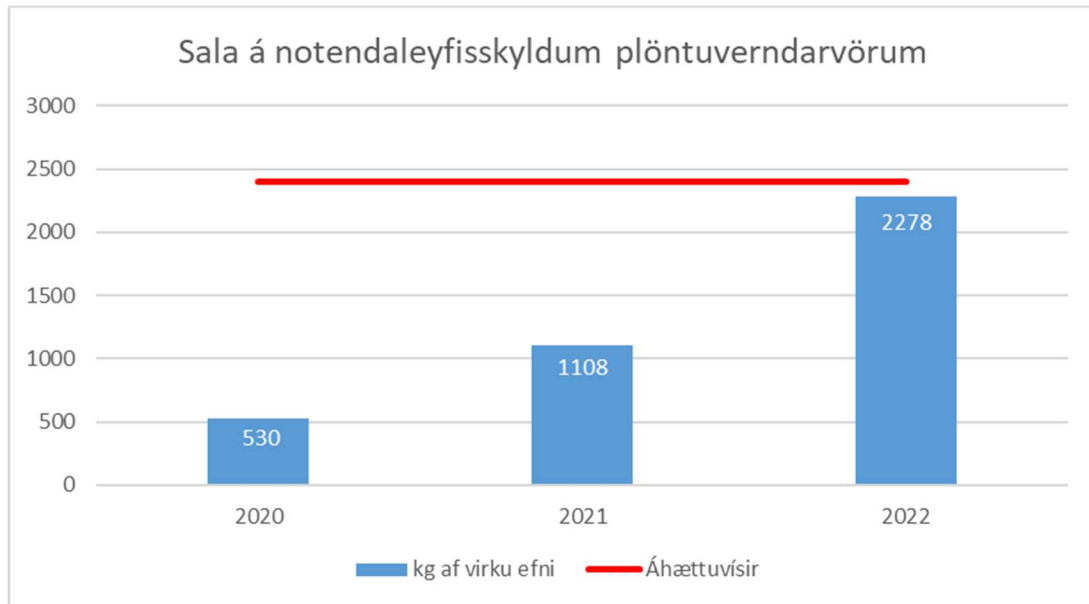
2. mynd. Innflutningur á plöntuverndarvörum á árunum 2015-2022, kg af virkum efnum.

4. Sala á notendaleyfisskyldum plöntuverndarvörum

Umhverfisstofnun kallar á hverju ári eftir upplýsingum frá söluaðilum hér á landi um sölu þeirra á notendaleyfisskyldum plöntuverndarvörum fyrir næstliðið ár. Samkvæmt þeim voru á árinu 2022 seld 6.419 kg af notendaleyfisskyldum plöntuverndarvörum eða sem samsvarar 2.278 kg af virku efni og er það aukning miðað við magnið undangengin ár (1. tafla). Samkvæmt markmiðum í aðgerðaáætlun um notkun plöntuverndarvara skal salan ekki nema meiru en 2.400 kg af virku efni á ári, það er því ljóst að þetta markmið hefur náðst á árinu 2022 (3. mynd).

1. tafla. Sala 2020-2022 á notendaleyfisskyldum plöntuverndarvörum.

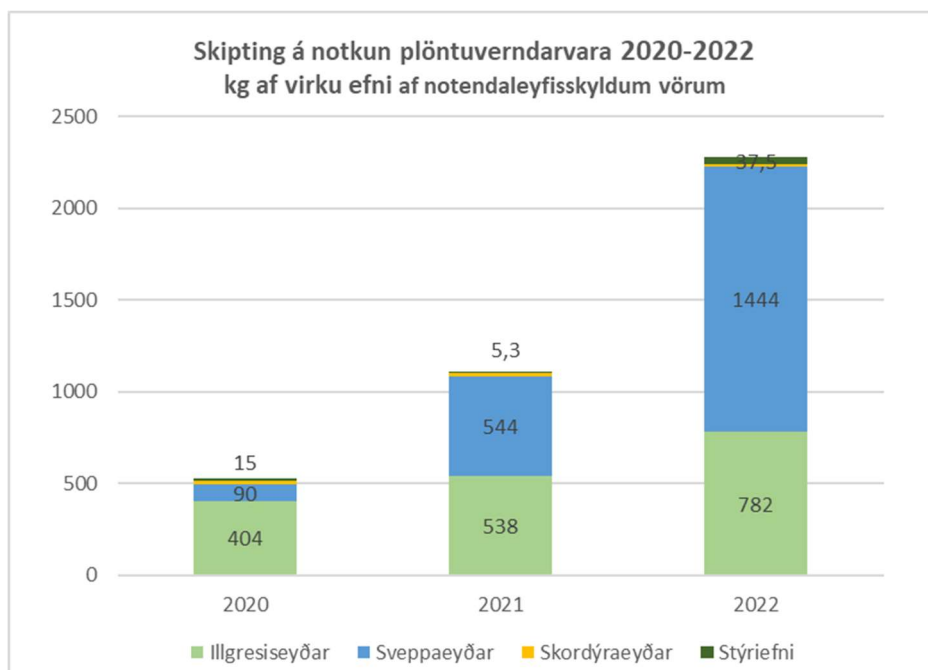
	2020	2021	2022
Sala á plöntuverndarvörum, kg alls	1680	2963	6419
Sala á plöntuverndarvörum af virku efni, kg	530	1107	2278
Fjöldi seldra plöntuverndarvara	27	27	36

3. mynd. Sala á notendaleyfisskyldum plöntuverndarvörum, kg af virku efni.

5. Skipting á notkun notendaleyfisskyldra plöntuverndarvara

Á árinu 2022 var mest selt af sveppaeyðum og því næst illgresiseyðum (4. mynd). Notkun plöntuverndarvara hefur rúmlega tvöfaldast á milli árána 2021 og 2022 og munar þar mest um nær þrefalda aukningu á notkun sveppaeyða. Notkun illgresiseyða eykst umtalsvert sem og notkun stýriefna. Tekið skal fram að þessar tölur eiga eingöngu við um notendaleyfisskyldar plöntuverndarvörur.

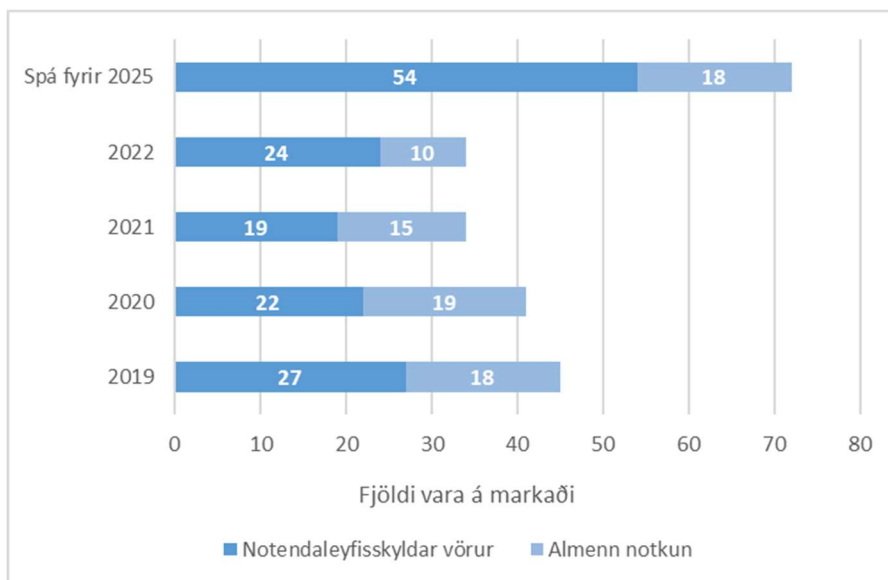
4. mynd. Skipting á notkun notendaleyfisskyldra plöntuverndarvara.

6. Fjöldi plöntuverndarvara á markaði eftir notkunarviði

Upplýsingar um fjölda plöntuverndarvara á markaði eru fengnar úr eftirlitsverkefnum Umhverfisstofnunar, en í þeim eru allar vörur á markaði skoðaðar. Samkvæmt þeim gögnum lítur út fyrir að fjöldi vara á markaði fari minnkandi ár frá ári (5. mynd) og stafar það m.a. af því að vörum með tímabundna skráningu hefur fækkað á tímabilinu 2019-2022 og fá markaðsleyfi gefin út í staðinn.

Í aðgerðaráætlun um notkun plöntuverndarvara kemur fram spá um fjölda plöntuverndarvara sem yrðu á markaði hér á landi árið 2025 og skiptingu varanna eftir því hvort þær séu ætlaðar til almennrar notkunar eða eingöngu til notkunar í atvinnuskyni. Spáin byggir á því að til staðar á markaði séu nægilega margar mismunandi plöntuverndarvörur til þess að uppfylla á fullnægjandi hátt þarfir í plöntuvernd, bæði almennings og atvinnulífs. Samkvæmt spánni er gert ráð fyrir að 72 plöntuverndarvörur verði á markaði á árinu 2025, þar af 54 eingöngu ætlaðar til notkunar í atvinnuskyni (75%) og 18 til almennrar notkunar (25%).

Á árinu 2022 voru 10 plöntuverndarvörur á markaði sem ætlaðar eru til almennra nota og 14 notendaleyfisskyldar. Miðað við spánna fyrir árið 2025 um þann fjölda plöntuverndarvara sem þarf til að uppfylla þörfina fyrir plöntuvernd til framtíðar má búast við að plöntuverndarvörum á markaði muni fjölga á næstu árum.

5. mynd. Fjöldi plöntuverndarvara á markaði eftir notkunarviði.

I. viðauki: Plöntuverndarvörur settar á markað fyrir árin 2020, 2021 og 2022 gefin upp sem kg af virku efni.

Virkt efni	Notkunarvið	Flokkur	2020	2021	2022
aklónífen	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	288	378	324
asadíraktín	í atvinnuskyni	skordýraeyðir	0,15	0,28	0,25
Bacillus thuringiensis kurstaki / aizawai GC-91	í atvinnuskyni	skordýraeyðir	25		
díkamba	almenn notkun	illgresiseyðir	0,12	2,11	2,2
díklórpróp-P	almenn notkun	illgresiseyðir	0,51	8,6	8,9
díkvat-díbrómíð	í atvinnuskyni	illgresiseyðir			47
dódemorf	almenn notkun	sveppaeyðir	35	47	43
edíksýra	almenn notkun	illgresiseyðir		28,8	28,8
fitusýrur	almenn notkun	illgresiseyðir	9		71
flóníkamið	í atvinnuskyni	skordýraeyðir			5
flórasúlam	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	2,5	0,5	2
flúasínám	í atvinnuskyni	sveppaeyðir	50	173	198
flúdíoxóníl	í atvinnuskyni	sveppaeyðir	14	13	15
flúxapýroxað	í atvinnuskyni	sveppaeyðir		30	34
fosetýl-Al	í atvinnuskyni	sveppaeyðir		5	4,7
glýfosat	almenn notkun	illgresiseyðir	60	28	142
ímídaklópríð	í atvinnuskyni	skordýraeyðir	4,2		
járnfosfat	almenn notkun	skordýraeyðir	0,5		1,2
kletódím	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	17		9,4
klómasón	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	19	25	22
mandíprópamið	í atvinnuskyni	sveppaeyðir			177,5
MCPA	almenn notkun	illgresiseyðir	2	32	33
metasaklór	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	28	20	15
metríbúsín	almenn notkun	illgresiseyðir		22	4,2
naprópamið	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	18	20	9
pendímetalín	í atvinnuskyni	illgresiseyðir			13,7
penkónasól	í atvinnuskyni	sveppaeyðir			0,2
pírímíkarb	í atvinnuskyni	skordýraeyðir	10	85	
próklóras	í atvinnuskyni	sveppaeyðir	6		5,5
própakvisafóp	í atvinnuskyni	sveppaeyðir	3	13	20
própakmókarb	í atvinnuskyni	sveppaeyðir		288	880
própíkónasól	í atvinnuskyni	sveppaeyðir	1		
pýraflúfenenetyl	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	7	1,6	3,4
pýraklóstróbín	í atvinnuskyni	sveppaeyðir		60	67,5
pýretrín	almenn notkun	skordýraeyðir	2,5		3
rimsúlfúrón	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	0,25	0,8	0,7
spínósað	í atvinnuskyni	skordýraeyðir	2,2	3,2	1,2
Streptomyces K61	almenn notkun	sveppaeyðir	0,33		
sýmoxaní	í atvinnuskyni	sveppaeyðir		35	109
sýpermetrín	almenn notkun	skordýraeyðir	26	20	33
sýpróðíníl	í atvinnuskyni	sveppaeyðir			0,8
tríbenúrón	í atvinnuskyni	illgresiseyðir	6	6	6,5
trínexapak	almenn notkun	stýriefni			21
þiófanatmetýl	í atvinnuskyni	sveppaeyðir	50		
Alls sett á markað í kg af virku efni			687	1.345	2.362